

**ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR-BUYUK PODSHOH,
MUMTOZ SHOIR, NAZARIYOTCHI ADABIYOTSHUNOS, FAQIH,
TILSHUNOS OLIM**

*Toshkent davlat agrar universiteti Meva-sabzavotchilik va uzumchilik
fakulteti tyutori **Feruz** Alimovna Ravshanova*

***Annotatsiya;** Har bir xalqning tarixiy, madaniy-milliy qiyofasini aniq belgilovchi ulug' shohlari, buyuk olimlari, yirik adib va shoirlari bo'ladi. Insoniyatning abadiyatga mansub ana shunday buyuk farzandlari safida Zahiriddin Muhammad Bobur ham o'z o'rniga ega. Kishilik tarixida Boburchalik shaxsiy imkon, iqtidor va fazilatlari beqiyos kishilar juda kam uchraydi. Bobur-buyuk podshoh, mumtoz shoir, nazariyotchi adabiyotshunos, faqih, tilshunos, san'atshunos, etnograf, hayvonot va nabotot olamining bilimdoni sifatida ko'p qirrali faoliyat va ijod sohibi edi. Birgina «Boburnoma» uning yigirmadan ortiq sohalarga qiziqqanligiga yaqqol misoldir. Boburga jahoniy shuhrat keltirgan asar uning «Devon»i, «Mubayyin»i yoki «Aruz risolasi» emas, balki «Boburnoma», yanada aniqrog'i, uning turli tillarga qilingan tarjimalaridir. Boburshoh: shoir va adib XV-XVI asrlarda Xuroson va Movarounnahr, Hindiston va Afg'oniston, Eron va Turkiyada fors tili va adabiyoti nufuzining qay darajada yuksak ekanligini «Boburnoma» kotibi va tarjimoni so'zlari bilan izohlash mumkin.*

***Kalit so'zlar;** buyuk podshoh, mumtoz shoir, nazariyotchi adabiyotshunos, faqih, tilshunos, san'atshunos, etnograf, ruboiy, asar.*

***Аннотация;** У каждого народа будут свои великие короли, великие ученые, великие писатели и поэты, которые определяют его исторический, культурно-национальный образ. В ряду таких великих детей человечества, принадлежащих к вечности, свое место занимает и Захириддин Мухаммад Бабур. В истории человечества очень редко встречаются люди, чьи незаурядные личные возможности, таланты и качества не имеют себе*

равных. Бабур-великий царь, поэт-классик, теоретик литературы, Факих, лингвист, искусствовед, этнограф, как знаток животного и растительного мира, обладал разносторонней деятельностью и творчеством. Одна только «Бабурнома» - яркий пример его интереса к более чем двадцати областям. Работа, принесшая Бабуру мировую известность, - это не его «Девон», «Мубайин» или «трактат АРУЗ», а «бабурнама», точнее, его переводы на разные языки. Бабуршах: поэт и мудрец насколько высок авторитет персидского языка и литературы в Хорасане и Мавераннахре, Индии и Афганистане, Иране и Турции в XV-XVI веках, можно объяснить словами секретаря и переводчика «бабурномы».

Ключевые слова; великий король, поэт-классик, теоретик литературы, Факих, лингвист, искусствовед, этнограф, рубаи, шедевр.

Annotation; There will be great kings, great scientists, great writers and poets who clearly define the historical, cultural and national image of each people. In the ranks of such great children of mankind belonging to eternity, Zahiriddin Muhammad Babur also has a place. In the history of personality, it is extremely rare for people who are immeasurable in their personal capabilities, talents and qualities. Babur was a great King, a classical poet, theorist, literary critic, faqih, linguist, art critic, ethnographer, connoisseur of the animal and botanical world and a man of versatile activity and creativity. "Baburnoma" alone is a clear example of his interest in more than twenty areas. The work that brought Babur world fame is not his "Devon", "Mubayin" or "aruz treatise", but "Baburnoma", more precisely, his translations into different languages. Baburshah: the poet and writer Khurasan and Movarounnahr in the 15th and 16th centuries, the extent to which the prestige of Persian language and literature in India and Afghanistan, Iran and Turkey is high can be explained by the words of the "Baburnamo" secretary and translator.

Keywords; great king, classical poet, theorist literary critic, faqih, linguist, art critic, ethnographer, ruboi, work.

Buyuk tarixiy siymo sifatida Bobur shaxsi Yevropa va AQSh sharqshunos-tarixchi olimlari diqqat e'tiborini o'ziga jalb etgan. Ingliz tarixchisi Eduard Holden, avvalo, Boburni mashhur Yuliy Sezar bilan qiyoslashni lozim topadi: «Bobur fe'l-atvoriga ko'raSezarga qaraganda sevishga arzigulikdir. Uning manglayiga yuksak fazilatli inson deb bitib qo'yilgan». Zahiriddin Muhammad Boburning bolalik va o'smirlik yillari haqida roman yozgan «Boburnoma»ning ingliz tarjimoni Uilyam ErskinBoburni Osiyo podshohlariga qiyosan shunday baholaydi: «Saxovati va mardligi, iste'dodi, ilm-fan, san'atga muhabbati va ular bilan muvaffaqiyatli shug'ullanishi jihatidan Osiyodagi podshohlar orasida Boburga teng keladigan birorta podshoh topilmaydi».

Madaniyat tarixida yozuvlarning ahamiyati katta. Ma'naviy merosni, madaniyat va san'atni keyingi avlodlarga yetkazadigan muhim vosita yozuv(xat)dir. Turkiylar o'z uzoq tarixlarida ko'plab yozuvlardan, chunonchi, turk-runiy yozuvidan, arab yozuvidan, uyg'ur yozuvidan foydalanganlar. Bobur arab yozuvida savod chiqargan va umri bo'yi shu yozuvda ikki-uch tilda matn bitgan, bu yozuvning ifoda imkoniyatlari, o'zlashtirish usullarini yaxshi bilgan. Shuning uchun u bu yozuvni yanada mukammallashtirish, osonlashtirish, so'zni har xil o'qish nuqsonlarini bartaraf etish maqsadida yangi yozuv-Boburiy xattini kashf etdi.

Uning bu jasorati, birinchidan, ma'naviyat va savodxonlikka kuyunchakligidan bo'lsa, ikkinchidan, o'qish va yozishni osonlashtirish, qulaylashtirishga intilishi tufayli edi. Bobur zamonida yozuvni yangilash yoki yangi xatni joriy etishga urinish oson emasdi. Chunki arab yozuvi «Qur'on» yozuvi edi. Shuning uchun Boburiy xattini amaliyotga joriy qilish niyatida Bobur bu xatda, avvalo, Qur'oni karimdan ikki nusxa tayyorlab, birini Makkaga, ikkinchisini Tehronga jo'natadi. Boburiy xatti haqidagi ma'lumotlarga Boburning devonida bir marotaba va «Boburnoma»da ko'plab marotaba duch kelamiz. Shoir bir g'azalida yozadi: Turkular xatti nasibing bo'lmasa, Bobur, ne tong, Boburiy xatti emasdur, xatti sig'noqidurur. Mutaxassislarning fikrlariga qaraganda, Boburiy xattining amaldagi arab yozuvidan farqi (garchand shu yozuv asosida yaratilgan bo'lsada) va

afzalliklarimloda soʻz aniqligi(har xil oʻqilmasligi), yozish va oʻqishningqulayligi bilan izohlanadi. Buni «Boburnoma»da keltirilgan quyidagi parcha mazmunidan ham bilib olish mumkinki, Boburiy xatti alifbosi bilan ilk bor tanishgan kishi shu oʻrganish jarayonidayoq birmuncha soʻzlarni yoza olgan(matn tabdili): «Murgʻobda mirzolar bilan muloqot qilganimda, Qozi Ixtiyor Muhammad Mir Yusuf bilan kelib meni koʻrdilar. Boburiy xattidan soʻz chiqdi, mufradotni(harflarini) soʻradi, yozib berdim. Oʻsha bazmdayoq mufradotni oʻqib, qoidasiga amal qilib, bir nimalar yozdi». Matndan ikki narsani: avvalo, Qozi Ixtiyorning oʻta ziyrakligini, soʻngra Boburiy xattining oʻqish va yozishga qulayligini bilib olamiz. Taassufki, biz bilmagan sabablarga koʻra, buyozuv hayotga joriy etilmasdan qolib ketgan. «Boburnoma»ning oxirgi varagʻidagi kotib ilovalariga eʼtibor berilsa, Boburning yana bir necha kitoblar yozgani haqida maʼlumotlash mumkin(matn tabdili): «U podshohning musiqa ilmidan ham xabari bor edi»; «U podshohning aruz va qofiyaga doir ham risolalari bor». Musiqaga oid ayrim kitoblarda Boburning «Musiqa sirlari» nomli risolasi tilga olinadi. Afsuski, bu asarni izlash hozircha ijobiy natija bermayapti. Boburning qofiya ilmiga oid risolasining nomi ham nomaʼlum, oʻzi ham hanuz topilgan emas. Boburning harbiy sarkarda sifatida bir umr katta-kichik jang-jadallarda boʻlgani maʼlum. Uning harbiy sanʼat sirlariga juda qiziqqanini «Boburnoma»ni oʻqigan kishi bilib oladi. Zahiriddin Muhammad Boburning «Harb ishi» nomli risolasi haqida ham maʼlumotlar bor, ammo asarning oʻzi hozircha topilmagan.

Biz Zahiriddin Muhammad Boburning mumtoz shoir sifatidagi shuhratidan voqifmiz. Biz oʻzbeklar uchun Bobur boshqa barcha mumtoz shoirlarimiz kabi aziz va muhtaram. Biroq Boburga jahoniy shuhrat keltirgan asar uning «Devon»i, «Mubayyin»i yoki «Aruz risolasi» emas, balki «Boburnoma», yanada aniqrogʻi, uning turli tillarga qilingan tarjimalaridir. Boburshoh: shoir va adib XV—XVI asrlarda Xuroson va Movarounnahr, Hindiston va Afgʻoniston, Eron va Turkiyada fors tili va adabiyoti nufuzining qay darajada yuksak ekanligini «Boburnoma» kotibi va tarjimoni soʻzlari bilan izohlash mumkin: asarning fors tiliga

o'g'irilishi Hindistondan Turkiyagacha bo'lgan juda ulkan hudud xalqlariga, ziyolilariga yetib bordi, degan ishonch edi. Kotib «Boburnoma»ni nazarda tutib yozmoqda: «Ushbu kitobkim, «Boburiya»dur, Bayramxonni o'g'li Mirzoxong'a buyurdilarkim, turkiydin forsiyg'a kelturgilkim, turkiy bilmog'on xaloyiqqa oson bo'lg'ay». «Boburnoma»ni yana fors tiliga o'g'irgan Rashid Axtar Nadviy Bayramxonning o'g'li Abdurahim Xonixononning ilk forsiy tarjimasida to'xtalib yozadi: «Shundan keyin jahon ahli birinchi marta buyuk tojdor(Bobur)ning so'z mulkining ham shahanshoi ekanidan xabar topdi». Shoh, adib, shoir, lashkarboshi Boburning «Vaqoe» (Voqealar), keyinchalik «Boburnoma» nomida shuhrat qozongan asari Zahiriddin Muhammad Boburning ongli hayoti va faoliyati muhim qismining kundaliksimon bayonidir. Shuning uchun shoir bu asar va uning o'z tarjimai holiga nechog'li daxldorligi xususida bir ruboiysida shunday yozadi:

Bu olam aro ajab alamlar ko'rdum,
Olam elidin turfa sitamlar ko'rdum,
Har kim bu «Vaqoe'»ni o'qur, bilgaykim:
Ne ranju, ne mehnatu, ne g'amlar ko'rdum.

«Boburnoma», avvalo, yetuk badiiyasar. Badiiy tasvirga xos talqinlar, voqea-hodisalarni butun voqeyiligi bilan kitobxon ko'z oldida gavdalantira olish, so'z ustida san'atkorona ishlash, uslub baquvvatligi - bu uslubning bir xususiyati fikran saxiyiligi ixchambayon bo'lsa, ikkinchi xususiyati - o'zigagina xosligi va, eng muhimi, ta'sirchanlik ustuvorligidir. Muallif garchand kamtarlik bilan ko'pincha o'zini chetroq tortib, «farmon berdim» o'rniga «farmon berildi» tarzida matnda o'z daxlini oldinga chiqarishdan tiyilsa-da, asardagi bosh qahramon Boburning o'zi bo'lib qolaveradi. Farg'ona, Kobul va Hindistondagi voqea-hodisalar ummonida Zahiriddin Muhammad Boburning o'ktam shaxsiyati baralla ko'zga tashlanadi. Ingliz sharqshunosi Monstyuart Elfinstonning «Boburnoma» va uning bosh qahramoni haqida aytgan quyidagi fikrlari e'tiborga molikdir: «Bu xotiralarda buyuk turkiy podshoning hayoti batafsil tasvirlangan, uning shaxsiy his-tuyg'ulari har qanday mubolag'a va pardalashlardan xoli. Uning uslubi oddiy va mardona, jonli va

obrazli. U o'z zamondoshlarining qiyofalari, urf-odatlari va intilishlarini, qiliqlarini o'ynadek ravshan tasvirleydi. Shu jihatdan bu asar Osiyoda yagona, chinakam tarixiy tasvir namunasidir. Bobur harbiy odamning tashqi ko'inishi, kiyimi, tab'i va odatlarini ifoda etadi, mamlakatlarni, ularning iqlimi, tabiati, xo'jaligi, san'at va hunarmandlik namunalari tasvirlab beradi. Lekin muallifning yorqin xarakteri asarga eng ko'p joziba bag'ishleydi». Asardagi voqea-hodisalar muayyan ma'noda uning qismat sarguzashtlariga chambarchas tutashib ketgan. Shuning uchun asarni boshdan oxirigacha o'qigan kitobxon o'smir Boburni, yigit shahzoda Boburni, oshiq Boburni, umrbod jangovar lashkarboshi Boburni, podshoh va mutafakkir, mehribon ota Boburni, barcha zafaru mag'lubiyatlari, fazilatlarini nuqsonlari bilan ravshan tasavvur eta oladi. Muallif «Vaqoe'» («Boburnoma») ni yozgani qo'liga qalam olgan kundan boshlab voqea-hodisalar talqini va kishilar shaxsiyatiga doir fikr-mulohaza va ma'lumotlarning faqat rostini yozishga ahd qilgan (matn tabdili): «Bo'lgan voqealarni rost yozganman. Chunki bu asardashu narsa lozim topilganki, har so'zning rosti bitiladi va har ish aynan qanday voqe' bo'lgan bo'lsa, shunday aytiladi». Shu bois Bobur har bir shaxsga baho berganda uning barcha muhim fazilatlarini va fe'l-atvoridagi nuqsonlarini aytishga harakat qiladi. Bunda u mustasnoqlikka yo'l qo'ymaydi, hatto otasi bo'lsa ham o'sha ikki zaruriy o'lchovga amal qiladi. Faqat otasiga emas, o'ziga nisbatan ham. Bobur, nazarimizda, bir necha jihatdan kamolot sohibidir: birinchidan, o'z qarindosh-urug'larigagina emas, begonalarga ham mehr-muruvvat va hadyalar Boburshoh: shoir va adib saxovatidagi oliyhimmatlilik;

ikkinchidan, kim bo'lmasin, do'st yoki dushmanmi, uning shaxsini xolis, to'la-to'kis baholash iqtidori;

uchinchidan, shariatning tolmas bayroqdori, shariatpanohlilik; har bir ijtimoiy-siyosiy, axloqiy holatga baho va hukmni shar'an berish salohiyati, zinhor bundan chekinmaslik;

to'rtinchidan, jismoniy yetuklik (chunonchi, Hashtiyak qishlog'ida qirg'og'i muzlagan chuqur tezoqar ariqda ko'p marotaba cho'mib chiqadi (matn tabdili):

«Menga g‘uslga ehtiyoj bor edi. Bir ariq suvida kim qirg‘oqlari qalin muz to‘ngub edi, o‘rtasi suvning tezligi sababli muz bog‘lamagan edi, bu suvga kirib g‘usl qildim. O‘n olti qatla suvga cho‘mdim. Suvning sovuqligi xiyla ta‘sir qildi»);

beshinchidan, kechirimlilikda musulmoni komilga xos eng yuksak daraja sohibi edi (Bobur Hirotga, Husayn Boyqaro ta‘ziasiga ketganida pochchasi Mirzoxon Kobul saltanatini egallab oladi. Bobur qaytib kelib, o‘z taxtiga ega bo‘lib, hech bir jazo chorasini qo‘llamay, Mirzoxonni Xurosonga jo‘natadi. Bir yil o‘tar-o‘tmas Mirzoxon qaytib kelib, Boburning ishonchli va e‘tiborli kishilari safiga qabul qilinadi);

oltinchidan, har sohada fikr yetukligi - mutafakkirlik unga xos edi. Ijtimoiy-siyosiy hodisalar, axloqiy muammolar, hatto adabiyotshunoslik sohasida ham.

Mutafakkirlikning ilk belgilaridan biri - yo‘l qo‘yilgan xatodan tegishli xulosa chiqarib, tajriba hosil qilishdir. Bobur ikkinchi marta Andijonga ega bo‘lgach, o‘z kishilarining mol-hollarini Jahongir mirzo tarafdorlaridan qaytarib olish haqidagi haqli talablariga ko‘nib, bu haqda farmon berib, xato qiladi va Andijondan yana mahrum bo‘ladi (matn tabdili): «Jahongir mirzodek g‘anim yonimizda o‘tirganda elni bunday hurkitmoqning hech ma‘nosi yo‘q edi. Mamlakatlarni egallash va yurt saqlashda ba‘zi ishlar yuzaki qaraganda ma‘qul va asosli ko‘rinadi. Biroq har ishning zimmida yuz ming mulohaza vojib va lozimdir. Ushbu bir mulohazasiz hukm qilganimizdan qanchalik g‘avg‘o va to‘polonlar sodir bo‘ldi. Axir Andijondan ikkinchi marotaba chiqib ketishimizga ushbu puxta o‘ylanmagan hukmimiz sabab bo‘ldi». Ushbu ko‘chirmadagi «har ishning zimmida yuz ming mulohaza vojib va lozimdir» jumlasini mutafakkir Boburning yombi fikridir. «Boburnoma» ning ahamiyati va uning ijodkori fazilatlari haqida ingliz boburshunosi Leyn Puulning mulohazalari juda qimmatlidir: «Boburning xotiralari bir askarning harbiy yurish va chekinishlari haqidagi oddiy kundalik daftar emas; bu xotiralarda Sharq adabiyotini juda yaxshi bilgan, nozik va bilimdon kuzatuvchi, odamlarni sinchiklab o‘rganadigan, ular haqida xolis va odil fikr yurita oladigan mutaassir qalb egasining dunyo haqidagi shaxsiy taassurotlari va nozik fikrlari berilgan. Uning o‘z qiyofasini

chizishdagi samimiyligi, fazilat va nuqsonlarini ham mardona tasvirlashi, ochiq ko'ngilliligi, haqqoniyliigi va ajoyib hazilkashlik tuyg'ulari bu go'zal xotiralarning qadri va ahamiyatini yanada oshiradi». «Boburnoma» badiiy asar bo'lgani uchun uning bosh qahramoni Bobur timsoli tahlili, bizningcha, juda muhim hisoblanadi. Zahiriddin Muhammad Bobur, avvalo, mard insondir. Bu xislat ayniqsa Bobur kabi qismatlari murakkab va ko'pqirrali kishilarni tez-tez turli sinovlarga soladi. Chunki mardlik faqat do'stlar bilan emas, balki dushman bilan munosabatlarda yanada qattiqroq sinaladi. «Boburnoma»dagi juda ko'p voqea-hodisalar Bobur shaxsining ana shu mardona xislati tantanasini qayta-qayta namoyish etadi. Chunonchi, xonlar Bobur bilan birgalikda Andijon va Axsini egallash niyatida harbiy yurish qilganlarida Axxiqo'rg'onbegi Shayx Boyazid Boburni chorlaydi. Bu haqida Bobur tog'asi Sulton Mahmudxon va kichik xon-Olachaxondan bir kishi orqali maslahat so'raydi: «Uning (Shayx Boyazidning) chorlaganini xonlarga ishora qildik. Xonlar debdilarki: «Borsin. Har nima qilib bo'lsa-da Shayx Boyazidni tutsin». Bu makru firib bizning odat va usulimiz emas edi. Alalxususkim, orada ahd bor. Bunday ahdni buzish qanday bo'ladi?!». Vaziyat yanada og'irlashadi. Xonlar Shayboniyxon kelishini eshitib, Toshkent tomonga juftakni rostlaydilar. Bobur, shartga muvofiq, Axsida. Tanbalning yirik lashkar bilan kelishi kutilmoqda.

Yana «Boburnoma» voqealariga qaytamiz (matn tabdili): «Biz bu holatda taraddudda edik: turmoqqa xiyla ishonch yo'q edi. Sababsiz-nesiz Axsini tashlab chiqmoq ham xush yoqmasdi. Bir kuni ertalab Marg'inondan Jahongir mirzo keldi. Ko'rishdim. Ushbu zamon Shayx Boyazid ham iztirob bilan keldi. Esankirab qolgan. Jahongir mirzo va Ibrohimbek dedilarki: «Shayx Boyazidni tutmoq kerak. Arkni qo'lga olmoq kerak». Darhaqiqat, to'g'ri ishning hisobi shu edi. Men dedimki: «Ahd qilgan. Biz nega ahdga xilof qilamiz?!». Ko'rayotirmizki, har qanday og'ir, tahlikali vaziyatda ham Boburning mardligi, ahdiga sodiqligi yaqqol namoyon bo'ladi. Mardlik g'animga nisbatan ham ahd va shartga ustuvorlikda bilinganidek, o'ta qiyin jismoniy azoblarni el qatori o'ziga teng ravo ko'rishda ham zuhur etadi. Bobur mardlikda himmati yuksak davlat arbobi edi. Hirotdan Kobulga borishda qor otning

qornidan keladigan yo'llarda o'zi oldinga tushib qor tepib, lashkarga yo'l ochadi. Boshqalar g'orda qor bo'ronidan jon saqlasalar, Bobur qorda o'ra qazib, o'sha yerda tong ottiradi (matn tabdili): «Bir haftaga yaqin qor tepib, kunda bir shar'iy - bir yarim shar'iydan ortiq ko'chilmas edi. Qor tepar kishi men edim, o'n-o'n besh ichkilar bilan va Qosimbek edi, ikki o'g'li - Tangriberdi va Qanbar Ali bilan, yana ikki-uch navkari ham bor edi. Ushbu zikr etilganlar yayov yurib, qor tepar edik. Har kishi yeti sakkiz-o'n qari ilgari yurib qor tepar edi. Har qadam qo'yganida beligacha, ko'ksigacha bota-bota qor tepar edi. Shu usulda qor tepib. Havoli Qutiy degan g'orga keldik. Ushbu kun dahshatli bo'ron bilan qor yog'ar edi. Shunchalikki, barchaga o'lim vahimasi bo'ldi. G'or torroq ko'rindi.

Men g'orning' og'zida kurak olib, qor kurab, o'zinga bir takya miqdori yer yasadim, qorni ko'ksimgacha qazdim. Hanuz oyog'im yerga tegmasdi. Biroz shamoldan panoq bo'ldi. O'sha holatda o'tirdim. Har necha dedilarki: «G'orga boring». Bormadim. Ko'ngilga kehdikim, barcha el qorda va chopqunda, men issiq uyda va istirohat bilan; unda barcha el tashvish bilan mashaqqatda, men bunda uyqu bilan farog'atda. Muruvvatdan yiroq va hamjihatlikdan nari ishdird.

Men ham har tashvish va mashaqqat bo'lsa ko'rayin, har nechuk el toqat qilib tursa - turayin. Bir forsiy maqol bor: «Do'stlar bilan o'lim - to'ydir» degan...» Bu mulohazalar ulug' rahbarga, mard sardorga xosdir, albatta. Shuning uchun ham «Boburnoma»ni frantsuz tiliga tarjima qilgan Pave de Kurteyl Boburga quyidagicha haqqoniy baho beradi: «Har qanday sinovga bardosh bera oluvchi, iroda va matonatni mujassamlashtirgan bu zot o'zida harbiy hiyla vajasoratni uyg'unlashtira olar, zarur bo'lganda jazolashga ham, afv etishga ham qodir edi; u iste'dodli harbiy arbob va ishning ko'zini biladigan, qo'shinlarni mohirlik bilan boshqara oladigan, ularning ishonchini qozona olgan sarkarda edi...».

Xulosa o'rnida shuni takidlaymizkiy, O'zbekistonda Bobur hayoti va ijodini o'rganish, asarlarining ilmiy akademik va ommaviy nashrlarini e'lon qilish asosan XX asrning 40- yillaridan boshlandi. Ushbu xayrli ish boshlanishiga muayyan ma'noda Alisher Navoiy tavalludi tantanalarining rejalashtirilishi va o'tkazilishi ham

turtki bo‘lgan, degan fikrlar bor. Boburning O‘zbekistonda tanilishi va o‘rganilishida olimlardan Abdurauf Fitrat, Maqsud Shayxzoda, Homil Yoqubov, Oybek, Olim Sharofiddinov, Porso Shamsiev, Sodiq Mirzaev, Aziz Qayumov, Vohid Abdullaev, Natan Mallaev, Botirxon Valixo‘jaev, Xosiyat Nazarova, Hamidulla Hasanov, Said Aliev, Aleksandr Samoylovich, Iya Stebleva, Mixail Sale, Sabohat Azimjonova, Saidbek Hasanov, Abdurashid Abdug‘afurov, Yoqubjon Ishoqov, Ibrohim Haqqul, Turg‘un Fayziev, Fozila Sulaymonova, Fathiddin Ishoqov, Hasanjon Qudratillaev, Ismoil Bekjon, Begali Qosimov, G‘aybulla Salomov, Ne‘matulla Otajonov, Anzoriddin Ibrohimov, Rahim Vohidov, Hamidulla Boltaboev, Iqboloy Adizova, G‘afurjon Sotimov, Zokirjon Mashrabov, Sayfiddin Jalilov, adiblardan Pirmqul Qodirov, Xayriddin Sultonov, Qamchibek Kenjaning xizmatlari qayd etgulikdir. Har nima bo‘lganda ham shoh va shoir Bobur asarlarining o‘zbek poeziyasi antologiyasiga, o‘rta maktab darsliklariga kiritilishi, 40- yillardayoq «Boburnoma»ning ikki kitob holida nashr etilishi, rus tiliga Mixail Sale tomonidan tarjima qilinishi va shu tarjima orqali boshqa tillarga o‘girilishi; Bobur davri, hayoti va ijodi haqida tarix, adabiyot fanlaridan nomzodlik va doktorlik dissertatsiyalarining yozilishi, Bobur asarlari uchun lug‘atlar tuzilishi, adabiyot va san’atda Bobur obrazining yaratilishi, O‘zbekistonda shoir nomining abadiylashtirilishi kabilar XX asrga mansubdir. Bunda 80- yillari Boburga nisbatan mafkuraviy xurujlar uyushtirilganiniham inobatga olmoq kerak bo‘ladi, albatta.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbek adabiyoti tarixi. N.Mallayev – T. 1976
2. Boburnoma. Bobur -T. 2007
3. Boburiylar sulolasi. M.Nuritdinov -T. 1994
4. Yulduzli tunlar. Pirmqul Qodirov -T. 1990
5. Humoyun va Akbar. Pirmqul Qodirov -T. 1994